

«Verdens Rom» av Sigmund Nesset

Utdrag fra utstillingstekst til Tromsø internasjonale kirkefestival 2023

Marit Ellisiv Landsend

Marit Ellisiv Landsend er født i Hedalen i Valdres i 1959. Oppvokst på gard, har hun vært med og tatt imot mange lam. I Hedalen ligger også en av våre fineste stavkirker med praktstykket Hedalsmadonnaen, en av Nord-Europas vakreste helgenfigurer. Stavkirken og madonnaen lever Marit med også i sin Tromsø-tilværelse; bildet av madonnaen har en hedersplass i atelieret hennes.

Landsend er utdannet keramiker og skulptør fra Statens håndverks- og kunstindustriskole og fra Kunstakademiet i Lisboa. I Tromsø har hun bodd og virket siden nittitallet, ikke bare som utøvende kunstner, men også som initiativtaker til og lærer på Kunstsolen og som konsulent for mange utsmykninger.

Jord

Da Marit Ellisiv Landsend som barn stakk fingrene i leire og skjønte at hun kunne forme den, gi den sjel, var det som om fremtiden var lagt. Det ga også en følelse av den store sammenhengen. Keramikk er ikke bare å lage pene og nyttige ting. Det er å forholde seg til livets fundamentale elementer: «Jorda er grunnleggende for alt menneskeliv. I titusenvis av år har mennesker gravd i jorda og skapt ting av jord og leire. Dessuten skal vi jo alle tilbake til jorda til slutt. Det er sterkt å tenke over.»

Slik presenterer hun seg selv: «Jeg er en keramiker som arbeider med/transformerer mange forskjellige slags stoffer som fins i jorden. Jeg prøver å blande meg selv i disse stoffene. Kanskje blir det en bra legering! Jeg arbeider hovedsakelig med lavbrent leire i flere forskjellige teknikker; jeg utvikler egne farger (begitninger) og glasurer, og hovedsakelig brenner jeg objektene i rakuovn.»

Raku

Marit kan selv forklare hva som er så bra med raku: «Ordet RAKU er japansk, og betyr «Lykke/glede/behag» Brenneprosessen er forholdsvis rask; man jobber utendørs, og man er delaktig i en spesiell forvandlende prosess som foregår direkte mellom egne hender og våre fire elementer. Man må både være lynrask og beholde sin meditative ro i denne brenneprosessen, så alle sanser skjerpes! Det er en utrolig spennende teknikk, for man vet aldri helt hvordan hvert verk vil framtre etter en omgang gjennom ild og vann.»

De uskyldige rypene

Nærkontakten med jord og leire har ledet Marit til tanker om menneskenes forhold til andre levende vesen. På Høstutstillingen i 2018 presenterte hun installasjonen *De uskyldige*, en flokk keramiske ryper i hvit vinterdrakt, klar for en vinter som kanskje ikke kommer. Rypene er representanter for alle de dyrene som ikke klarer å tilpasse seg de menneskeskapte klimaendringene. Hormonene forteller rypene at nå må de bli hvite, for nå kommer snøen og vinteren. Men det som skulle være en dekkfarge, gjør rypene synlige om det blir en snøløs, svart vinter. De blir et lett bytte for andre dyr. En dobbel sårbarhet: Dyrene er sårbare for endringene i naturens rytmer, og menneskene er truet av den ubalanse de selv har skapt.

Rypene hadde allerede vært ute på reise. De hadde vært i Harstad og i St. Petersburg. Senere har de opptrådt på Nordnorsk kunstmuseum og funnet en plass som kunstneriske utsmykning i Tromsøbadet. I Tromsøbadet har utsmykningen fått tittelen «– inn frå ukjend verd». Tittelen er hentet fra diktet «Kvite fuglar» av Tor Jonsson, og rypene representerer nå særlig naturens mystiske kraft som trenger inn i menneskenes verden.

Lammet

I utstillingen i Domkirken har Marit Ellisiv Landsend delvis forlatt keramikken. Men bare delvis. Sentrum i hennes bidrag er et keramisk lam, formet og brent av Landsend i ganske nyfødt størrelse. Lammet er ikke bare sårbart som rypene; det bærer også med seg en lang tradisjon som selve symbolet på uskylden. Dette lammet har hun så tatt med seg rundt i Tromsø, stilt det opp i forskjellige, mer eller mindre truende, situasjoner og fotografert det. Det er første gang Marit Landsend bruker fotografiet i utstillingssammenheng.

Som inspirasjon til dette skriftet sendte Marit meg William Blakes dikt om lammet, hentet fra hans *Songs of Innocence* og gjendiktet av Geir Uthaug. «Hvem har skapt deg, lille lam? /Vet du det, du lille lam? / ... Jeg skal si det, lille lam:/ Han som tok deg i sin favn/Han har båret lammets navn. /Han er myk og han er mild, /barn det gjorde han seg til. /Barn som jeg, og lam som du. /Navnet hans det har vi nu: / Gud velsigne deg mitt lam.» En samtale mellom gjeteren, som er et barn og lammet – hvor barnet fører ordet for begge. Marit Ellisiv Landsend har funnet viktig inspirasjon i William Blakes radikale tenkning om uskylden og gleden i lammets og barnets verden satt opp mot den erfarne og kyniske voksnes egosentriske og urettferdige verden.

Steder Landsend har plassert lammet, er for eksempel Tromsø gravlund, Tromsø fengsel og splintmuren på Skattøra flystasjon. Hele anlegget på Flystasjonen ble fredet i 2019. Muren ble bygget av sovjetiske og jugoslaviske krigsfanger som et

vern for parkerte fly. Steinene ble hentet lengre nord på Tromsøya og fraktet i en pram til Skattøra. Arbeidet, som startet i 1943, var umenneskelig hardt, og mange av krigsfangene døde under arbeidet. Det er blitt hevdet at noen av de døde er murt inn i muren, men dette er ikke verifisert. Muren er en grusomhetens kulisse, men er samtidig ikke uten en viss skjønnhet. Marit har lenge ønsket å lage en kunstnerisk markering i forbindelse med splintmuren. Nå er en av disse ideene realisert i utstillingen i Domkirken.

Keramikk, taiji og teseremoni

Pedagogen Landsend underviser ikke bare i keramikk og skulptur. Hun instruerer også i taijiquan, en kinesisk kampsport med røtter i taoismen. I taiji finner hun roen. «Som når man driver med keramikk, handler det også der om å finne et balansepunkt og holde seg sentrert. Det synes jeg er en fin filosofi å følge både i kunsten og livet.»

Et par søndager i 2022 inviterte Marit til workshop i Nordnorsk kunstmuseum. På programmet sto keramikk, te og taiji. Første søndag: lag egen tekopp og taiji. Andre søndag: taiji og teseremoni med egen tekopp.

Alt henger i hop for Marit: «Jeg tiltrekkes av balansegangen mellom jordisk og eterisk, mellom fysisk nærvær og det usynlige indre liv.»

Lammet og stjernene i Verdens Rom

To kunstnere som undersøker verdens rom. Finne rom. Gi rom. Skape rom. Kunsten er viktig. Tett på elementene vil de begge være. Veiene er forskjellige. Målet det samme?